

Västerås 2023-10-30

Nacka tingsrätt, Mark- och miljödomstolen
mmd.nacka.avdelning3@dom.se

Domstolens målnummer M 4670-23

Naturskyddsföreningen i Västerås
har begärt anstånd för att svara och
Domstolen har beviljat förlängning
till den 31 oktober 2023.

Labyrinten AB har ansökt om tillstånd enligt miljöbalken till etablering och drift av bergtäkt med bortledning av grundvatten, deponi och återvinningsanläggning m.m. inom fastigheterna Närlunda 4:5, Badelunda-Sörby 3:1 och Badelunda-Tuna 2:1 i Västerås kommun.

Naturskyddsföreningen i Västerås har tagit del av underlaget till ansökan och lämnar nedanstående synpunkter. Fortsättningsvis förkortas Naturskyddsföreningen i Västerås enbart som Naturskyddsföreningen.

1. VILKEN ÄR HUVUDVERKSAMHETEN I ANSÖKAN?

Naturskyddsföreningen ifrågasätter att ansökan om bergtäkt och ansökan om återvinning och deponi kopplas ihop i samma ansökan. Det framgår inte på vilket sätt det finns en koppling mellan bergtäkt och deponering av inert avfall samt återvinning av icke-farligt avfall. Trots att Naturskyddsföreningen efterfrågade detta i samrådet så kvarstår frågan. Finns det en koppling? Är det en ekonomisk koppling? Att upprätta en deponi för återvinning av avfall har ju visat sig vara en lönsam verksamhet men samtidigt har den i många fall visat sig vara en ljusskygg verksamhet där ekonomisk vinning gått före miljöhänsyn och omsorg om naturen. Man borde hantera dem separat.

2. STOR RISK FÖR KULTURARVET

I Västerås översiktsplan 2026 framgår att fornlämningsrika Badelunda är ett av områdena av riksintresse i Västerås för kulturmiljövården enligt 3 kap. miljöbalken. Kulturarvet bidrar till en stimulerande livsmiljö och är en viktig resurs för rekreation, friluftsliv, turism- och besöksnäring.

Ökningen av växthusgaser från maskinparken inom verksamheten samt externa transporter till och från området påverkar det unika kulturarvet negativt, med särskild risk för runstenen. Även damm och partiklar skulle spridas över hela Badelundaområdet. Påverkan från sprängningar i form av markvibrationer och luftstötvägor riskerar att skada kulturarven.

3. RISK FÖR MINSKAT SOCIALT LIV

Buller från skutknackning och krossning samt de tunga transporter, även om det inte anses direkt skadligt, kommer definitivt att påverka turismen och friluftsliv i området negativt. Riktvärden för buller behöver inte överskridas för att det ska påverka trivsel negativt, det gör det på mycket lägre nivå än det som är riktvärdet. Skutknackning och krossning hörs på några kilometer avstånd och kommer definitivt att påverka hela Anundshögsområdet.

I MKB framgår detta som "måttliga" negativa konsekvenser, men för kulturliv, skolundervisning och turism är konsekvenserna stora. Även en aspekt som inte lyfts fram i MKB:n är lukten. Tjärmassor kan, speciellt när det är lite varmare väder, ge upphov till irriterande lukt som upplevs som obehaglig. Risken finns att lukten lägger sig över besökarna i Anundshögs fornminnesområde.

4. BEVARANDE AV NATUR- OCH KULTURMILJÖVÄRDEN

ÖP2026 anger att turism och friluftsliv med bevarande av natur- och kulturmiljövärden prioriteras inom bland annat Badelundaåsen. Den tilltänkta tåkten och deponin intill det kulturhistoriskt riksintressanta järnålderslandskapet runt åsen stärker knappast möjligheten att vidareutveckla Anundshögsområdet som ett nationellt besöksmål, vilket stadens handlingsplan för kultur har som mål. Vem skulle till exempel komma på idén att anlägga en bergtäkt vid till exempel Uppsala högar?

Naturvärdesinventeringen som gjorts uppvisar brister då fältinventeringen genomförts under hösten, många naturvärden kan ha förbisetts. Tidigare dokumenterade naturvärden och arter i området eftersöktes, men bara för att den information som inhämtades från SLU Artdatabanken, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, VattenInformationSystem Sverige (VISS) och Länsstyrelsen i Västmanlands län inte uppvisar höga naturvärden, så betyder inte det att högre värden kan finnas. Det kan mycket väl bero på att området inte undersökts så noggrant. Det finns många "vita fläckar" på Sveriges karta.

Den aktuella ansökan handlar om att exploatera mark bara några hundra meter från Badelunda naturreservat, ett naturreservat av riksintresse. Naturskyddsföreningen vill framföra att ett naturreservat behöver de områden som finns runt om för att hålla en stabilitet, alltså det behöver ett större sammanhängande område utanför gränserna för själva naturreservatet.

5. VATTENFÖRSÖRJNINGEN

Badelundaåsen är mycket betydelsefull för vattenförsörjningen i Västerås. Delar av råvattnet kommer från naturligt grundvatten i åsen, men vatten pumpas även uppifrån Mälaren och

infiltreras i åsen. Ca 100 m väster om inventeringsområdet finns ett vattenskyddsområde och ännu ett antal hundra meter längre västerut ligger Badelunda naturreservat, en del av Badelundaåsen.

Den planerade deponin i form av s.k. inerta schaktmassor på 400 000 ton/år och en total maximal deponeringsvolym av 8 miljoner ton samt en återvinningsanläggning för icke-farligt avfall med en årlig mängd av 400 000 ton schaktmassor, 50 000 ton asfalt, 50 000 ton betong och tegel och 400 000 ton entreprenadberg utgör en uppenbar risk för läckage till grundvattnet, läckage från spill från överskottsmassor och felaktiga massor. I MKB:n står det: "Lika så kommer återvinningen av material minska mängden massor som i stället läggs på deponi vilket kan leda till oönskade utsläpp". Här påpekas alltså att det finns risk för utsläpp.

Hur görs bedömning av massornas ursprung och sammansättning? Risk finns att det kommer massor med en onormalt hög halt av föroreningar, massor med olika sammansättning, massor med tillsatsmedel (till exempel tillsats av returplast och gummigranulat), massor som innehåller stenkolstjära. Vad händer om till exempel gammal tjärasfalt deponeras? Tjärasfalt består av en blandning mellan stenmaterial i olika fraktioner och vägtjära (stenkolstjära). Förr blandades också vägtjäran ibland med bitumen. Tjärasfalt innehåller en mängd ämnen som är klassade som hälso- och miljöfarliga.

Lakbarhet från inert avfall och från deponiområdet kan förflytta sig med både grund- och ytvatten. Det framgår inte tydligt tillkomma till bäckvattnet trots sedimentationsbassäng. Badelundaåsen har en mycket viktig roll för Västerås.

6. TRAFIK OCH LASTBILSTRANSPORTER

I MKB kap 3.1 Tåktverksamheten skriver man att verksamhet avses normalt sett bedrivs vardagar under dagtid, mellan kl. 06:00 och kl. 18:00, med huvudsakligt undantag för utlastning av massor som kan komma att utföras även efter kl. 18:00. Naturskyddsföreningen anser att transporter på kvällstid efter kl. 18.00 bör förbjudas eller i andra hand regleras med maxantal per dag.

Naturskyddsföreningen menar att tiderna för tunga transporter och för buller skall definitivt begränsas till vardagar dagtid. Naturskyddsföreningen vill framhäva bristen att det inte framgår någon beräkning eller begränsning på hur mycket verksamhet som kan komma att utföras på kvällstid. Dessutom är det just under dagtid som besökare vistas och skolundervisning pågår i Anundshögområdet, vilket talar emot hela verksamhetsansökan för bergtäkt och deponi i området.

I MKB kap 3.5 om Transporter anges att Verksamheten har beräknat transporter till verksamheten på totalt 500 fordonsrörelser per dag, för både ut- och ingående trafik till verksamheten. Naturskyddsföreningen anser att detta är betydande volym med trafik med tunga fordon och det blir en lastbil varje eller varannan minut vilket kommer att innebära avsevärda störningar för omgivningen, inklusive Anundshögsområdet. På Anundshögsområdet pågår verksamhet på dagtid i form av skolbesök, guidade vandringar mm.

Enligt MKB kap 4.2 kommer transportererna från verksamhetsområdet bland annat att gå via väg 694 till centrum. Detta betyder via café Anund och vidare förbi Badelunda kyrka mot Finnslätten och Västerås centrum. Naturskyddsföreningen anser att ingen tungtrafik ska tillåtas via väg 694 och vidare förbi Badelunda kyrka mot Västerås.

I MKB kap 6.1.1 om Växthusgaser har antagits för lastbilstransporter att de uppgår till 3 mil per transport, eftersom avsättning bedöms komma att ske i Västerås kommun. Naturskyddsföreningen anser att det finns skäl att betvivla att detta med 3 mil är realistiskt. Verksamheten kan även av kommersiella skäl komma att verka i hela Mälarenregionen, förutom i Västerås. Andelen transporter för kategorierna bergtäkt, återvinning eller deponi framgår ej heller.

I frågan om Trafikbuller i MKB kap 6.2.3 fokuserar man mest på bostäder i detta men har ej med frilufts- och kulturområden. Här bör man för Anundshögsområdet, som är utomhus, jämföra med värdena i kap 5.2.2 angående Utgångspunkt för olägenhetsbedömning i friluftsområden, som är inom området 35–40 dBA. En ökning på 500 fordonsrörelser per dag innebär 1 tung transport per 1–2 minuter! Det innebär även i princip en ökning med 5 ggr fler stopp och accelerationer i vägkorsningen 692/ 694 vid gravkullen Anundshög. Bullerstörning vid Anundshög ökar motsvarande och eftersom vägkorsningen ligger i hörnet av Anundshögområdet kommer buller från accelererande transportfordon påverka riksintresset Anundshögområdet, både för besökare allmänt och specifikt för guidningar och skolundervisning.

7. LOKALISERING AV VERKSAMHETEN

Placeringen i det östra delarna är också en förutsättning för att på ett hållbart sätt utveckla Västerås enligt den gällande översiktsplanen. Oklart varför kan inte staden utvecklas hållbart till exempel västerut eller norrut. Det framgår inte varför just den plats i öster. Dessutom att det ska behövas material/sten just där, när från andra bergtäkt transporteras stenar flera mil bort. Det kan man väl hitta ett annat berg att krossa i öst.

8. AVSLUT AV BERGTÄKT RESPEKTIVE DEPONI

Beskrivning för hur bergtäkten avslutas och hur täktområdet skall utformas i efterbehandlingen och vilka potentiella negativa konsekvenser det har på natur- och kulturmiljön efter till exempel 2–3 år saknas. Blir det en sjö med branta sidor eller vad skall göras? Hur säkerställs en minimal påverkan på natur- och kulturmiljö även efter avslutad verksamhet på lång sikt?

Vid alltför många tillfällen så har det visat sig att ansvarigt företag inte har fonderat pengar för ett ordnat avslut. Naturskyddsföreningen ser positivt på att ansökan efter komplettering nu innehåller information om hur ekonomiska resurser ska avsättas/fonderas för både planerat avslut och vid en förtida avslutning. Men är de 3 miljonerna som nämns i pkt 1.II tillräckligt för att säkra upp för miljökonsekvenserna vid planerat avslut samt även för förtida avslut?

9. KONTROLL AV VERKSAMHET

Det framgår ingen beskrivning av hur mottaget avfall kontrolleras så att det är inert och/eller icke-farligt. Naturskyddsföreningen vill här peka på att kontroll och provtagning måste omfatta olika leverantörer och transportföretag och inte enbart styras av provtagningsintervall generellt.

Remissyttrandet har sammanställts av arbetsgruppen Stadsplanering
Naturskyddsföreningen i Västerås

Med vänlig hälsning
Moa Olivensjö,
ordförande för Naturskyddsföreningen i Västerås
moaolivensjoo@gmail.com
073-808 44 32